СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 197. Джерзі Сіти, Н. Дж., субота, 24 серпня 1935. — VOL. XLIII. No. 197. Jersey City, N. J., Saturday, August 24, 1935. THREE CENTS

БІЛИЙ ТЕРОР ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ТЕРОРУ В АМЕРИЦІ

САНТА РОЗА (Каліфорнія). — У відплату за большевицький терор у часі торічного страйку докових робітників у Сан Франсіско, зорганізувалися в Каліфорнії „вігілянти" (братство чуйних) та розпочали терор проти большевиків. У четвер ватага вігілянтів, складена з 300 людей, розпочала нагінку в повіті Сонора на большевицьких агітаторів, трох побила, а двох намастила смолою й обсипала пірям та так гнала поперед себе, доки не прогнала з повіту.

ЗАКОНИ ПЕРЕД РОЗПУСКОМ КОНҐРЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Вакації конґресу розпочинаються в суботу, 24-го серпня. Передтим є ще багато праці до викінчення. В останніх днях перейшли такі законопроєкти: Палата послів приняла поправлений проєкт про вигаснення залежних силових компаній згідно з бажанням президента. Комісія палати приготовила компромісовий плян у справі невтральности Америки на випадок війни. На підставі того пляну вивіз зброї буде заборонений до 29-го лютого 1936 р. Сенат приняв законопроєкт про продаж мягкого вугля, з деякими змінами. Треба порозуміння з палатою послів.

ТРАҐЕДІЯ В ДВОХ УКРАЇНСЬКИХ РОДИНАХ ЧЕРЕЗ СТРІЛЯНИНУ.

БОСТОН. — У неділю, 18-го серпня ц. р. сколілася нещаслива пригода 17-літньому Українцеви, Володимирови Боднарови, членови молодечого департаменту У. Н. Союза. Він мешкає з своїми родичами при Рескін Ровд і біля 10-ої години рано всів на авто, щоб з родиною виїхати на пікнік. В тій хвилі куля прошила його груди вище серця. Лише тому, що він сильної будови, Володимир не впав, а родичі завезли його до шпиталю, де показалася конечність перелити чужу кров. Зголосилися 12 хлопців, але лиш один, і то чужий сусід, надавався до цього. Поліція дійшла правди, що сусідний 14-літний український хлопець, Михайло Івашко, пробував стріляти з кріса до влучі. Куля пробила бляху і пігнала аж у груди Володимира. Михайла арештували і затримали під залогом аж до розправи. Обі родини в траґічним положенні; мати Володимира три рази зімліла. Досі лікарі надіються втримати Боднара при житті.

11 КАНДИДАТІВ НА ПОСАДНИКА ЛИШЕ З ОДНОЇ ПАРТІЇ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Дня 17-го вересня відбудеться партійний вибір кандидатів на посадника Филаделфії. До вибору стануть 11 суперників. До вівтірка, 20-го серпня, було 16 кандидатів, але 5 з них уступили. З початку було аж 19 кандидатів, але 3 уступили скорше. Ті, що лишились у вівторок, уже будуть рахуватися кандидатами. Всі вони належать до републиканської партії.

НЕ МОЖНА ПОКІНЧИТИ СТРАЙКУ ЧЕРЕЗ „ФОРМАЛЬНІСТЬ".

ВАШИНҐТОН. — Підкомісія для робітничих справ у палаті послів, яка розслідкує причину страйку в корабельних варстатах у Кемден, Н. Дж., почала 19-го ц. м. від капітана Ваймена з департаменту фльоти, що поладнання страйку розбивається об одну формальність. Нюйорська корпорація для будови кораблів, що є власницею варстатів у Кемдені, не хоче говорити з представниками юнії, кажучи, що вони не є представниками робітників. На всі інші домагання цих представників підприємці годяться.

Страйк у Кемдені треває ще від 13-го травня. Через нього спинено будову 7 воєнних кораблів.

ЗИСКИ ДИРЕКТОРІВ УЖИТКОВИХ КОМПАНІЙ.

ВАШИНҐТОН. — Говард Гопсон, голова злученої газово-електричної системи, признав перед сенатською комісією для вислідження діяльности „лабістів", що впродовж 1929-1933 р. він і його родина заробили 3,187,000 долярів. Він також признав, що за половину згаданого часу власники удїлів цієї корпорації не дістали ніякої дивіденди. За те приватні компанії, які є під його контролею, дали йому і його родині згадану суму заробітків. Він і його товариш Мендж, що контролюють цілу систему, заробили від 1926 до 1933 року 13 міліонів долярів.

НЕЗГОДА В РОДИНІ ЧЕРЕЗ ГОРЯЧКУ.

ҐЛЕЙС БЕЙ (Нова Скошія, Канада). — Поліційний суддя Мк Ґілврей думає, що горяча пора причинюється до родинних сварок і тому він не хоче тепер судити родинних спорів. Коли три подружі пари явилися перед ним і він побачив, що вони всі стікають потом, відложив розсудження спорів на вісім днів та сказав, що може тимчасом мине горячка і чоловіки та жінки погодяться. „Але коли у міжчасі дощ не проходить горячки", сказав він на закінчення, „тоді закон мусить її проходити".

МИХАЙЛО ЛУЧКОВИЧ КАНДИДУЄ.

Українські виборці в домініяльному окрузі Веґревил можуть похвалитися першою побідою в теперішній передвиборчій кампанії, іменуючи п. Михайла Лучковича кандидатом на посла до федерального парляменту в Отаві. Завзятість і віра в побіду, що її виявляли учасники масового віча Злучених Фармерів Алберти, яке відбулося у Вилинґдоні 27-го липня, вказує без усякого сумніву, що наші виборці не допустять до того, щоб одинокий наш мандат у домініяльнім парляменті був страчений. Делегати з ріжних сторін заявляли, що, не зважаючи на старання англійського кандидата з ліберальної партії і большевицького кандидата Поповича, який приїхав аж з Вінніпеґу, наші люди не дадуться захитати й солідарно попирають кандидатуру дотеперішнього посла п. М. Лучковича, який не тільки совісно заступав своїх виборців, але був також завзятим оборонцем чужинців у парляменті.

КОРОТКА ПРОЦЕДУРА.

Недавно став перед англійським судом злочинець, обвинувачений за вбивство. Все слідство, включно з нарадами трибуналу, переведено вже перед розправою, так, що розправа тревала тільки 6 хвилин і скінчилася смертним присудом.

В Англії є дуже часті такі короткі розправи, що тревають 4, 6 чи 8 хвилин, — головно тоді, коли йде про вбивство. Та проте ці присуди є все справедливі, бо всі за і проти розглядається якнайскрупулятніше перед розправою.

СМЕРТЬ С. ЗАВАДСЬКОГО.

У Празі помер 2. липня ц. р. російський професор Сергій Завадський, який був за часів гетьмана Скоропадського державним секретарем та сенатором. В історії Д. Дорошенка знаходимо про нього такі рядки: Родом з Поділля зі старої польсько-української родини. Від українського руху стояв осторонь, але, вступивши на українську службу, зараз приступив до ґрунтовного вивчення української мови і в своїм відомстві, Державнім Секретаріяті, твердо він, так би мовити, „національний курс". Зпочатку він виконував обовязки члена Ґенерального Суду й товариша міністра судових справ. Опинившися від 1922 р. на еміґрації в Празі, змінив своє прихильне відношення до українства, заявивши, що стоїть за „єдінство русского племені" і є проти всякого „сепаратизму". — Коли в 1918 р. встановлено „Колеґію Верховних Правителів Держави", що мала управляти Україною вразі тяжкої хороби або смерти гетьмана, то до числа трох осіб входив і С. Завадський.

ПОСТІЙНА УКРАЇНСЬКА ТРУПА В ПАРИЖІ.

„Офінор" повідомляє з Парижа, що місцевий гурток аматорів склав постійну українську трупу, яка виставила „Сватання на Гончарівці". Вистава зібрала багато публики і буде повторена. Трупа, що працює під кермою артиста Шмадія, має на найближчий рік підготовити цілий український репертуар.

ШТУЧНИЙ РАД НА ПРОДАЖ.

Американське Хемічне Товариство оголошує, що йому вдалося винайти із звичайної кухонної соли штучний рад, уживаний на лікування рака. Його можна буде продавати як лік.

ПІВТРЕТЯ МІЛЬОНА НА ВІДБУДОВУ БІБЛІОТЕКИ.

Федеральна влада призначила два з половиною міліона долярів на віднову будинків міської прилюдної бібліотеки в Ню Йорку. З того віднова головного будинку при 42. вул. 5. евні буде коштувати 500,000 долярів.

СТАН ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ В СОВЄТАХ.

Совєтський „Червоний Гірник" пише: „Внаслідок повної бездіяльности правління комуни „Зоря Соціялізму", комунарі, що працюють у їдальні, вже кілька днів не мають навіть хліба... Громадське харчування не зорганізоване".

Добре живеться в „соціялістичному раю"!

ЗА ВИСИПАННЯ МОГИЛИ.

За висипання в селі Чортівці, пов. Городенка, могили в честь поляглих польська поліція заарештувала 3 Українців, в тому П. Курічку.

ЖНИВО АДМІНІСТРАЦІЙНИХ КАР.

На основі числових даних Головного Статистичного Уряду в 1933-34 влада наложила у Польщі 1,145,000 адміністраційних кар. З цього числа кар припадає на Варшаву 107,500, на центральні воєвідства 402,800, на східні воєвідства 181,300, на західні воєвідства 188,500, на полудневі воєвідства 257,900 кар. За нарушення санітарних постанов наложили у цілій Польщі 107,800 адміністраційних кар, за нарушення дорогових постанов 185,300, постанов про посідання зброї 31,600, за нарушення протиалькогольного закону 51,600, закону про загальну військову службу 31,600 і закону про проступки 260,700. Пересічно на 10,000 мешканців припадає у Польщі 347 адміністраційних кар. Найбільше розміром кар наложили у Варшаві — пересічно 912 кар на 10,000 осіб, найменше у полудневих воєвідствах — 303 кари на 10,000 мешканців.

ВБИВНИК ЦАРЯ В ХАРБІНІ.

Харбінська преса пише, що в Харбіні проживає один з убивників царя Миколи II., моряк Степан Ваґанов, враз з дружиною і матірю. Про вбивника Ваґанова згадує Н. Соколов у книжці п. н. „Убійство царской родини". Ваґанов приїхав до Харбіна в 1927 р., має дві власні автодорожки і як шофер заробляє на життя. Ваґанов був моряком на кораблі „Росія". Його товариш, теж один з убивників, В. Єрмаков, що недавно проживав у Харбіні, звідкіля утік до СССР. „Харбинское Время" запевняє, що шофер Ваґанов є тотожний з моряком Ваґановим. На доказ часопис містить численні фотографії Ваґанова з книги Соколова і з поліційних архівів Харбіна, подаючи свої ревеляції під сензаційними наголовками. Яка доля тепер Ваґанова — преса не подає.

ПРИРОДНІЙ ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ.

В останнім чвертьрічу минулого року був такий природній приріст населення в поодиноких краях: На 1000 мешканців прибули в Голяндії пересічно 12 осіб, у Польщі 11.7, в Італії 9.4, в Німеччині 7.5, у Мадярщині 5.1, в Чехословаччині 4, в Англії 1.8, у Франції 0.6. Отже у Франції найменший приріст населення. Це дуже непокоїть Французів, бо у їх противників Німців приріст населення подвоївся.

УЧАСТЬ ЖИДІВ У ЗЛОЧИНАХ.

Німецька преса подає на передових місцях заяву коменданта німецької державної поліції, ґен. Даліжа, зложену на пресовій конференції. Ґен. Даліж ствердив, що на підставі офіціяльного матеріялу може представити деструкційну діяльність Жидів у Німеччині. Більшість обманливих учинків, головно льомбардових, позичкових і обезпеченевих обманів, які викрили на терені Німеччини, роблять Жиди. Ґен. Даліж зацитував низку останніх випадків на терені Німеччини, в яких більшість арештованих і вмішаних у того роду злочини була жидівського походження.

Теж участь Жидів у міжнародній торговлі наркотиками є дуже велика і згідно зі статистиками рахує 20 відс. У самій Німеччині участь Жидів у нелеґальній торговлі наркотиками доходила в 1930 р. до 24 відс., в останнім часі обнижуючися на 11 відс.

На закінчення Ґен. Даліж підкреслив, що його цифри оперті на урядовім матеріялі й доказують, що німецке становище у справі Жидів є зовсім оправдане.

БРАТ АЛЬОХІНА УБИТИЙ.

В районі Лазарова в Юґославії проживав стриєчний брат відомого шахіста А. Альохіна, інж. Борис Альохін. При склянці пива посварився з вуглекопом Ілованович, якого теж карбідовою лямпою ударив по голові так, що робітник втратив притомність. Пяного інж. Альохіна відвели до його кімнати. Туди зайшов ранений Ілованович, відзискавши свідомість, і молотком убив Альохіна.

САМОВРЯДНІ ВИБОРИ В СОКАЛЬЩИНІ.

Вибори як до громад так і волостей переходили при великих надужиттях Поляків. На 8 волостей Українці дістали всього в 5 більшість. До волосних управ вибрано війта 2 Українців і 6 Поляків, а лавниками по половині Поляків і Українців. До повітової ради вибрано 6 Українців і 15 Поляків і Жидів. До повітового виділу вибрано одного Українця.

ВТРАТИ ЯПОНСЬКОГО ЛЕТУНСТВА.

Щоденник „Ніші-Ніші" повідомляє, що японське летунство мало великі втрати за перших шість місяців цього року. І так дійшло до катастрофи 31 літаків, у яких згинули 46 летунів: минулого року згинули 98 летунів. Зпоміж 46 убитих летунів 20 було військових, 22 з маринарки, 4 у комунікаційним летунстві.

УКРАЇНСЬКІ КАНДИДАТУРИ ДО ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ

ЛЬВІВ. — Провід Українського Національно-Демократичного Обєднання (УНДО) устійнив такі кандидатури до варшавського сойму:

Василь Болюх, рільник з Кутківець; Володимир Кузьмович, редактор зі Львова; д-р Степан Біляк, адвокат зі Львова; Зиновій Пеленський, редактор зі Львова; д-р Степан Баран, адвокат з Тернополя; д-р Іван Волянський, адвокат зі Станиславова; Іван Заваликут, кандидат адвокатури з Коломиї; Дмитро Великанович, емеритований управитель школи зі Львова; д-р Корнило Троян, адвокат з Ходорова; Василь Мудрий, редактор зі Львова; д-р Роман Перфецький, адвокат зі Сокаля; Володимир Целевич, редактор і головний секретар УНДО; д-р Степан Витвицький, адвокат з Дрогобича; Гринь Тершковець, рільник з Якимчиць. На Лемківщину ще не проголошено кандидата. Як бачимо, УНДО проголошує 15 кандидатів.

СВЯТО НА МАКІВЦІ.

ЛЬВІВ. — Традиційне свято на Маківці, яке відбулося 4-го серпня б. р., стягнуло маси народу, які залягли цілу гору. Було це 20-ліття памятних боїв У. С. С. Були старці й малі діти. Всіх учасників було понад 10,000. До панахиди станули 17 священиків. По панахиді хори і молодь співали стрілецькі пісні. На горі панував зразковий порядок. Могили були дуже гарно впорядковані. Українські прапори потопали в зелені вінків.

СВЯТО НА БІЛІЙ ГОРІ.

ЛЬВІВ. — Як щорічно, так і цього року відбулось велике свято на Білій Горі, де є памятковий хрест пробудника Галицької Землі, Маркіяна Шашкевича. Високий залізний хрест був прикрашений жовто-блакитним прапором. Цілу гору залягли непроглядні маси народу. Начислювали 12,000 осіб. Переважала молодь у гарних народніх строях. При триюмфальній брамі привитав численне духовенство в імені Тов. ім. М. Шашкевича адв. д-р Т. Ваньо. Підкреслив, що це товариство вже є власником всієї землі кругом Маркіянового памятника простором чотири і три четвертих морга. Викуплюють тепер дальші частини Білої Гори. По богослуженні і панахиді відбулася народня забава під звуки сокільської орхестри з Золочева враз з вправами хоругвками і вінками соколів і сокілок, а далі з вежами і скоками.

ЖЕБРАКИ НА ВУЛИЦЯХ МОСКВИ — ГОЛОВНО СЕЛЯНИ З УКРАЇНИ.

МОСКВА. — „Ізвєстія" ствердждують у спеціяльній статті, що існує в Москві жебрацтво. Найбільше жебраків є зпоміж селян, головно жінок з дітьми. Переважають між ними мешканці харківської і західньої округи.

УКРАЇНЦІ НА ВСЕСВІТНЬОМУ ТЕХНІЧНОМУ КОНҐРЕСІ.

БРІСЕЛЬ (Бельгія). — Офінор подає, що на влаштованому з нагоди Всесвітньої Вистави Технічному Конґресі були між 49 національностями й Українці. Інжинір-технольоґ Ю. Яковлів занимав навіть місце в президії конґресу. На конґрес мали прибути і представники з України під Совєтами, але в останній хвилі замінено їх московськими делеґатами. Українцям дозволила червона Москва тільки вислати відчити, які були прочитані на конґресі. Відчит у справі цукроварства на Україні проф. Київського Інституту Кухаренка викликав однодушне признання фахівців і буде друкований у виданнях конґресу.

СМЕРТЬ ВИЗНАЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДІЯЧА.

БУКАРЕШТ (Офінор). — З Істанбулу наспіла вістка про смерть визначного українського журналіста та громадського діяча, Володимира Мурського, який від 6 років замешкав в Туреччині, ополодів турецьку мову і провадив у турецькій пресі широку пропаґанду в користь української справи. Він видав єдину в турецькій мові книжку про Україну, яка є короткою українською енциклопедією. Жив серед важких умовин еміґрантського життя. Крім того переслідували його совєтські аґенти і вони були причиною нервової хороби, якої жертвою він упав. Покійний був родом з Галичини. За часів національного зриву був на Великій Україні й працював при Центральній Раді та Директорії. В 1919 р. видавав на еміґрації у Відні великий двотижневик „На переломі".

ЗАСЛАБА ФЛЬОТА, ЩОБИ БИТИСЯ З ІТАЛІЄЮ.

ЛОНДОН. — Англія рішила вдержатися з якимсь рішучим виступом проти Італії. Кажуть, що заважив звіт адміралїції, яка заявила, що під пору англійська фльота не є така сильна, щоб могла розпочати війну з Італією, стоячи в обороні Етіопії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОВКОЛА НЕВТРАЛЬНОСТИ

Конґрес має цими днями перервати свої наради. Заки він знову збереться радити, готова зайти така ситуація, що на другій півкулі гремітимуть гармати і буде війна. А що всі ще памятають, як це сталося, що Америка далася втягнути до участи у недавній світовій війні, нема дива, що в американськім сенаті наборзі поставлено резолюцію, яка заявляється за американську невтральність на випадок війни в Европі, чи там в Африці.

З конфлікту, який зайшов між Італією й Етіопією і який доводить отсе до війни, може дуже легко прийти до нової світової війни. Це передбачають ті, що знають, якими шляхами йде світова політика. Бо піде тут не так про Етіопію як про змагання ріжних імперіялістичних сил між собою. А на самім тільки Середземнім морі існує суперництво між Італією, Францією і Великою Британією. Італія дала до пізнання, що вона мусить дістати нові землі. Вона теж маніфестує, що Середземне море є на ділі морем італійським. Справа стоїть так, що Італія рішена на те, щоби постояти за здійснення своїх аспірацій зі зброєю в руках. І тому йде до війни, бо мирним шляхом прямо неможливо їй осягнути те, чого бажає.

Оте італійське бажання можнаб назвати нахабством. Та в дипльоматичнім і політичнім світі воно було і є ще далі звичайним способом, якого вживали і далі вживають імперіялістичні держави, або іншими словами таки всі держави, які тільки чуються на силах оттакі задушевні свої бажання здійснювати.

Велика Британія відзивається тепер до Злучених Держав і хоче, щоб вони разом з нею вгамували Італію і не допустили до війни. З боку Британії це цілком зрозуміле вже з її власного імперіялістичного інтересу. Та інша справа, як треба до цього поставитись Америці. Резолюція, яку поставлено в сенаті, а яка є за невтральність, висказує цілком правдиво загальний американський сентимент, який є проти цього, щоби втягнути Америку в новий военний конфлікт. Та інша справа, коли мова про те, чи ця резолюція не є передчасною, чи якщоб перейшла в конґресі, не звязує рук уряду в його змаганню запобігти війні при помочі морального престіжу Злучених Держав. Та, на нашу думку, і це не дуже важне. Бо рішаючим повинно бути принципове становище. Як Америка пішла в світову війну, так повинна була тягнути з цього й дальші консеквенції й не допускати до цього стану, який запанував по версайськім договорі. Вона цього не зробила і тим тільки погіршила положення в Европі. Якщо подібна історія малаб знову повторитися, тоді краще, щоб вона стояла осторонь від нової заверухи.

ЩО ЕТІОПІЯ ГОТУЄ ВОРОГОВИ

Віденський журнал **„Ноєс Вінер Таґблят"** приніс у своїм щотижневім популярнім додатку сензаційну статтю **„Країна без води"** пера Федеріко Фільоса (Аден), в якій автор, навязуючи до вісток про катастрофальну недостачу води, з якою мусить боротися італійська армія в Африці, розслонює деякі **вражаючі тайни военного пляну Етіопійців.** Фільос пише між іншим:

Зовсім своерідного характеру і для чужинця майже незрозумілі є відносини, які витворилися між Етіопією і **Швецією.** Ця остання має дуже видатні торговельні зносини з Етіопією, шведські офіцири є обік бельґійських інструкторами етіопської армії, шведські фірми постачають африканському царству найріжніших товарів, а шведський престолонаслідник відвідав тамтого року двір неґуса і його країну. І це один Швед, що його з повним правом можнаб уважати духовим провідником Етіопії. Він називається **Ерік Вірґін** і є нащадком старого шляхетського роду. Тут, в Етіопії, жиє він уже довгі роки і є притім в постійнім і безпосереднім звязку зі шведським урядом, бо відносно країни неґуса виявляє Швеція щонайживіше зацікавлення. Це ось етіопське золото у Валеґа, поклади вугілля в Дебра Лібанос і Тавас, як також добувана в Етіопії ґума, ті могутні маґнети, що так притягають сюди Швецію. І тоді, коли Італія, зазіхаючи на ті скарби, намагається оволодіти ними при допомозі війська, Швеція задумує осягнути тусаму ціль, сказатиб, мировою дорогою, тільки при допомозі посередника, якому імя **Ерік Вірґін.**

Йому тепер років 59. У своїй батьківщині був він офіциром з ріжнородним приділенням і перебув світову війну на ріжних фронтах воюючих держав. Тут він бачив і прослідживав усе повний критичного і тверезого погляду непричетного глядача, а те, чого він притім навчився, те все використав він у царстві неґуса, яке дало йому змогу дуже широкої діяльности. Але Етіопія має притім ще одного „приятеля": це — **Японія.** І отак ось Швеція і Японія змагаються між собою з етою добути якнайбільшого впливу в Етіопії, цій країні золота, і країні — без води.

Та Швеція зробила тут уже дуже, дуже багато. Ерік Вірґін прислужився Етіопії досі у великанській, але загально ще не гаразд відомій мірі: укріплення границь, змодернізування армії та уможливлення одержання закордонних позичок — усе те це його діло. Він же з войовничого, що правда, але недисциплінованого і здезорґанізованого народу створив щойно модерну армію, так, модерну, навіть наперекір тому, що її вояки бігають босі. І таксамо покликав Вірґін до життя знаменито влаштовані санітарні установи, що ними проводить також Швед, д-р Ністром, на европейський, вщерть модерний лад, причім ціла низка добірних европейських лікарів — Німці, Голяндці і Швайцари — помагають йому та влекшують сповняти важкі завдання в наміченій ділянці. Тількиж, що Етіопія велика, і можливости лучби тут дуже невидатні. Але й це розпізнав гаразд Ерік Вірґін. Бож у разі проголошення війни змога щонайскоршого порозуміння — це річ рішаючої ваги. Отак спосібний шведський інжинір Франк Гамар керує гаразд розгалуженою сіттю радіостацій.

Як сказано: Швеція зробила вже в Етіопії дуже багато.

Та тепер спитаймо:

А щож Японія?

Ну — покищо Японія заступлена тут тільки двома „глядачами". Це — журналіст **Наката Шіґоджі** та його секретар. Він один з найкращих японських дипльоматів і очевидно щирий приятель Етіопії. Коли ось в Адіс Абаба являються частини армії або відмашировують звідси, то д-р Шіґоджі не забуває ніколи запросити до себе етіопських офіцирів на бенкет, та велить притім роздавати між жовнірів і народ масово маленькі прапорці в барвах Японії як знак японських симпатій для Етіопії. І таксамо подбав д-р Шіґоджі про гроші і зброю для етіопського краю. Словом — Японія дбає про гроші і постачає зброю, Швеціяж веде край і армію — і це й уся ситуація в нутрі краю.

Але що робить неґус?

Це ось уже довший час так, що і неґус і ґенерал Ерік Вірґін не показуються цілими днями й ночами. Д-р Шіґоджі намагається з усіх сил знайти причину того, але й він не дізнається нічого. Численні стійки дбають сторожко про те, щоб ніякий чужинець не міг підглянути і підслухати нічого. Оце ось тепер неґус і його довірники нараджуються, а плян, що є темою їх нарад, — великанський.

Він такий:

Ріки: **Шебелі** — вона творить почасти границю між британською й італійською територією країни Сомалі і пливе до моря — **Дава й Аді,** як також інші, лиш час до часу наводнені річища, **мають бути в їх руслі припинені і направлені в іншому напрямі, значить іде про те, щоб прибережні округи, в першу чергу очевидно італійські — позбавити води. Хай таким чином повстане країна без води! Тут загадали винищити ворога не голодом, а муками спраги.**

Тільи подумати:

Ріка раптом висихає!

От вам така картина:

Вбгані тісно між ґранітні, до висоти 3,000 метрів видвигнені скелі, пливуть собі нечисленні ріки тут глибокими ярами ген до Сомалії. На границі італійські відділи. В день нестерпна спека, а в ночі дощеве, вогке, нездорове повітря. Але покищо у війську ще все гаразд: тут ось пливе Дава. Її зимною, холодом гірських джерел перепоєною водою можуть собі виснажені спекою вояки гасити спрагу доволі, і вони користуються цією змогою основно. Сьогодні ось вільно їм розкошуватися водою до вподоби, бо завтра починається марш на південь далі, і вже тільки пайка двох літрів мусить вистарчити кожному на день!

Та нечайно рядами жовнірів пробігає помітна хвиля неспокою. Лунають бурхливі крики — ввесь обоз раптом метушиться. І вже являються офіцири, щоб прослідити причину тривоги. Але в тойже мент метушня схвильованих окликів перемінюється у вражаючий крик з тисяч грудей, і на всіх лицях малюється смертельний жах. Бо оце ось на очах усього війська простір води зменшується щораз помітніше і щораз нагальніше, щоб незабаром згубитися зовсім, річище висихає де-далі вщерть — ні краплі води більше! І ніде води довкола і в близі, ніщо, тільки голі ґранітові скелі, повні грози і маєстату. А найближча місцевість, з нагодою і змогою призасобитися водою, віддалена 300 кільометрів. Увесь край без води!

І з усіх сторін граничної території наспівають такіжсамі затрівожуючі вісти про те, що — **ріки висихають. Ніби якоюсь неземною силою здержані змінюють вони раптом своє русло.**

Це так.

Італія не може числити на воду з Етіопії ніяк — Вірґін і неґус змінили напрями рік. Ціною просто надлюдських зусиль змогли етіопські піоніри повернути русла рік в іншу сторону. А бельґійські інжиніри, які таке довільне спрямування рік випробували в їх власнім краю підчас світової війни і послугувались ним проти наступаючого ворога — тоді, правда, з ціллю викликувати повені — були їх учителями. З лона гір ось висаджують могутні маси камінного грузу динамітом у воздух, щоб завалити ним корита рік і приневолити хвилі вод плисти в іншому напрямі. І ця ґіґантна праця ведеться як день так ніч з одинокою метою — відрізати Італійцям довіз води. Отак майже вся італійсько-етіопська прибережна округа є нині без води, а та безводна пуща тягнеться далеко в глиб Етіопії.

Словом:

Ґенераловi Вірґінови довелося знову раз довершити великого замислу!

Етіопія вміє боронитися!

Ґранітові, вершини три до чотири тисячі метрів досягаючі гори творять майже непереможний природній мур здовж італійсько-етіопської границі аж ген у глиб етіопської країни. І повний понурої грози є тут дикий краєвид скрізь! Неймовірно вузькі долини, замкнені з усіх сторін гірськими велитами, змасованими в довгих ланцюгах верхів, яких неворушні стіни навіть сліпучому сонцю Африки не дають доступу нікуди, так, що долини тут бовдуріють завжди в понурому півсвітлі присмерку. І як підчас посухи, так ніде тут ні сліду якоїсь вогкости, і ніде ні краплини води. Тільки одна ніч навіває нездорову, викликуючу горячку вогкість. І ніде не чуєш ніякого голосу, ніякого руху, ніякого звуку: все життя покинуло ту, позбавлену води країну. Наче якісь могили являються вам оті долини, і воно не без причини, що нарід ті винищені посухою простори називає вже тепер **„долинами смерти".**

Але там, у тих долинах, на великанських ґранітових скелях і вульканових верхах та на всіх шпилях чатують етіопські вояки. Тут, на горі, вартує смерть. Невеличкі скорострільні гармати (5.5 цм.) бельґійського виробу з дати 1928 стоять тут, готові в кожний мент до обстрілу долин. А ґрунт долин покритий скрізь наладженими до вибуху мінами. Так долом — смерть, згори — смерть, і ніде води! І чим глибше з італійської Сомалії в Етіопію, тим вище видвигаються скелі, і тим темніші тіни вгортають вузькі долини. Ніде сліду якогось звіряти, яке змоглоб оживити омертвлююче враження жахливого краєвиду. Скрізь лише непрохідна гуща тропікальної веґетації, отінена обрисами понурих гірських велитів. Живучих істот тут уже нема ніяких — тут поправді царює лиш смерть. Бо оживотворюючої води недостає. І так воно і в найдальших глибин країни неґуса. Але скрізь по горах, заховавшись у потріскані скали, чатують, як сказано, оборонці країни і стежать невпинно і повні ненависти за кожним відрухом на далеких овидах.

Справді:

Італія опинилася перед велітенським ґранітним муром: перед безводною, етіопською високорівнею. А чи вона зможе сюди вдертися? Ну, це покаже найближче майбутнє. Одначе як не як, а Тріполіс, Еритрея і країна Сомалі — це все були тільки мілітарні вправи для Італійців. Але наступ на Етіопію — означає війну, вбивчу війну. Етіопія вартує і чатує зачаєна в диких горах смерть.

Д-р Остап Грицай.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ДО ВІДДІЛІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В СПРАВІ ФОТОҐРАФІЙ ДО ЮВИЛЕЙНОЇ КНИГИ

Відділи, що замовили собі місце на фотоґрафії до Ювилейної Книги, а ще не надіслали тих фотоґрафій, як також належитости до вироблення кліші, просимо прислати належитість і фотоґрафію найдальше до кінця серпня 1935 року.

Відділи, що ще дотепер не дали своїх замовлень на фотоґрафію до Ювилейної Книги, а хочуть мати місце, можуть дати своє замовлення з надісланням належитости до кінця серпня ц. р.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина I.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

— 30 —

Вертаючись пізно вночі до дому, Матвій міркував, як і що його діяти, щоб дістати грошей. А тут ще і праці стільки все нової й нової прибуває. Хоч і розірвись. Коли б він мав хоча порядного хлопця дома, який би міг принаймні з худобою вибратись. А то ж сам і до оранки. Сам і за бороною. Сам і коні напій. Сам до млина. А тут ще дві купівлі. Ні. Тут тобі лишається тільки поворозок на горло і до банти. Більш нічого.

Що середи в маленькому містечку Мезичі ярмарок. Другого дня була якраз середа. Сльотило, шугає вітер. Але не дивлячись на це, шляхом до Мезича зрання тягнулась ціла валка возів. Хто веприка везе. Хто вівці. Де у кого за возом ялівка тягнеться. Все це мало піти на викуп землі. Всі завдаток готували, не знаючи навіть, чи що з тієї купівлі вийде, чи ні. Поперше не було ще остаточних відомостей щодо продажу взагалі, подруге вписалось стільки люду, що тих пара сотень десятин ледви чи й вистарчать. Прийдеться декого скреслювати, декому зменшити скількість поля.

Матвій то ще не їхав на ярмарок. Не дбаючи про домашні справи, він мусів знову тіпати в село до двора на зборище. Треба ж до пана. Переговори, сяке, таке... Словом, кали вже завяжешся, то мусиш тягнути. Хоча правда, громада не дала йому повного уповажнення заступати перед паном її інтереси, але воно виходило якось само від себе. Матвій і туди, Матвій і сюди, Матвій робить, а решта думає та говорить.

Ще зовсім ранок, а коло ґанку товчеться з півсотні люду. Така зборня, хоч куди. Скільки тут переговориться, скільки перерегочеться... Багато господарів оббивали пороги банку, щоб яку позичку дістати. Але дістати її не так легко. Перш усього давалось пайщикам...

То, трсяця-ма, казали: запишись, Семене, в пайшики та запишись. Ні, різал-ма. Не записався... А тепер облизня, не позичку, дістанеш, — так міркує собі дядько Семен.

Але все таки банк цей був єдиною надією села. Шкода, що має його тільки „панська часть". „Казьонці" не мають ніякого банку, але зате мають порядний „трахтир" (шинок). Загалом з „казьонців" господарі, як з клоччя батіг. Сама голота.

На позичку в банку чигали зо сотня людей. Кожний пайщик сподівався, що йому не одмовлять, а хто багатший і з непайщиків, то також не тратив надії. До того люди збували, що могли. Будинки, худобу, одіж, пашню, овочі. Де у кого добре зародили яблука. Той з десяток пудів конюшини припас. У того хміль нічого вдався.

Але тут ще виникла одна справа, якої вчора ніхто не торкався. Хтось з чоловіків подав думку, що не варто до купівлі допустити „казьонців". Двір, мовляв, належить до „панської" частини села, то і викупити мають його „свої". Вони, мовляв, мають манастирську землю. Нехай ждуть та Богу моляться.

Ця думка припала до вподоби майже усім панцизняним і з приводу цього розпочалися нові колотнечі.

— Не допускати! Геть з „казьонцями!" „своїх" є досить! — гукає дехто.

— Ага! Он стільки „наших" нічого не дістали, а „ті" позагарбували собі цілі нивки.

— А що то за „свої" та „ті"? Всі ми люди і всі хочемо жити! — гукає котрийсь з „казьонців".

— То жий собі. А до нас не лізь.

І галас розростався та розростався. Кричали вже не лишень баби, а й чоловіки.

Тоді „казьонці" заявили, що коли на те пішло, то землі ніхто не викупить, бо панові все одно, чи „казьонці", чи панські". Хто дасть кращі гроші, того і земля. А вони таку ціну зібють, що чорти-два хто купить.

Воно дійсно при такому стані ціну можна чорт-зна як надути. Мусів таки вмішатися Матвій. Він сам не належав ні до одної частини. Він пропонує порозумітись. Поле, одною третиною своєї площі, клином врізується у володіння „казьонців". Він думає, що „панським" не буде кривди, коли той клин викуплять уже ті. Їм то під порогом і як-ніяк і вони хочуть щось купити. Що правда, то правда.

Це знову не задовольняло ні тих, ні других. — Там, — нарікали „казьонці" — мочарі одні та взгіря...

— Дивись! Він один з другим хотів би, щоб йому отак одразу! — прошу! Звольте собі вибрати, де ви хочете. А дідька лисого не хочете?

— Подавись ти ним сам. Ось що нам з вами тут зуби чесати. Підем до пана, виберем, де самі захочемо і шабаш...

— Люди добрі, — почав Мартин.—Ви ж самі знаєте, що не штука отак патякати язиками, але штука робити діло. Ціну збити потрапить всякий дурень, але нам іде про те, щоб її не догори, а вниз збити. І я так міркую: як собі ви хочете, а до згоди прийти треба. Знаємо добре, що це остання продажна земля. Також знаємо, що належить вона таки справді до „панської" частини. І тут треба поступитись і тим і тим, щоб бува не вийшло так, як то у байці про ті два козли сказано... Не буде тут ні тим, ні іншим кривди, коли згодяться на те, що пропонував дядько Матвій.

— Ага! Ви хитрий. Собі більше хочеться — бурчав котрись.

А в голос передавалось:

— Ні. Коли ми не матимем такого ж права до купівлі, як і ті, то нічого й балакати. Правду я кажу?

— Та „звесно" правду! Правду! — загомоніли „казьонці".

Так минув день, а до згоди не прийшло. Матвій з Харитоном ходили знов до двора і знов дарма. Пан ще не вернувся. Ціле село в напруженню. Балачка тільки про землю та сварка „казьонців" з „панськими". Йдучи до дому, дядьки широко розкидають руками, горлують. У кожного обличчя червоне, поважне. Кожному хочеться якнайбільші правди висказати. Збереться до хати кілька „казьонців" з парою „панських" і зараз починається...

— Ех, людоньки! — каже один дідок.—Що тут сваритися. Наша біда й ваша біда — що тут їх порівнювати? Ну і чого тут сваритися? Земля ж дар Божий. Кому треба, хай бере.

— Е, діду. То за ваших часів так думали. Колись вам давали, — не брали. А тепер не дадуть, то самі добемось. Так-то, діту...

— Ну, — махнув рукою дід. — Вузький стає світ. То-то й горе. Множиться люд... То-то...

Настя все таки раділа. Якне-як, а сім десятин шмат поля. Їй робота не така тяжка. Все легко з рук іде. А там, через пару років, ще зо три і маєш десять. На десятьох можна вже себе господинею почувати.

Але коли вечором голодний, зморений, вернувся „він" та розказав про сварку та нарікання, то руки в неї знов опустилися. І що йому робити? Отак працюй, працюй, тягни оте ярмисько, а чи з того що буде, чи ні, один Бог знає. Те що он Василь через лиху погоду зовсім до дому не приходить, а їй хоч роздерись. Бігає цілий день, як навіжена.

— Ну, а як Володькове око?

— Та, нічого. Вже либає.

Матвій перевязав його, оглянув. Видно було, що гоїться. Але ще він поноситься з ним.

Другого ранку палкує Матвій знов до села. Погода зовсім стала гидка. Розсльотилось. Грязюка, що в постолах йти і не думай. І Матвій натягнув свої дорогоцінні чоботиська, які ховав лише на свято, неділю та на всякі „оказії". Чобітьми тими не раз він вихвалявся: — от чобіт то чобіт. Два роки вже, а тільки раз підметки дав...

Коло банку знов повно люду. Невеличка саля банку ущерть набита, бо на дворі дощ і дощ. Гармідер, сварня, суперечка. Дехто навіть за цурупалок тримається, так би і вгамаздив ним в лоб другому. Багато людей і завдаток з собою поприносили.

(Далі буде).

Відрубав.

Два знайомі стрінулися на вулиці. Один каже до другого:

— Маєш такі криві ноги в формі букви „О", що свиня може туди протиснутися.

На це другий: — Ну, то перетиснися!

МАКІВКА

(1915—1935).

Цього року проминуло якраз 20 літ від часу, коли на історичній уже горі Маківці Українське Січове Стрілецтво здобувало перші лаври в нерівному змаганню з московським наїзником.

Так, було це двацять літ тому, весною 1915-го року.

— — — —

Гора Маківка підіймається з ланцюха карпатських гір у Тухольщині, всього у віддаленню трох кільометрів від оспіваної у Франковому „Захарі Беркуті" Тухлі. Сама гора має три верхи, всі порослі лісом. З півночи й північного заходу обливає гору Маківну річка Головчанка. Відтіляж вона й найменше приступна. Здовж ріки Головчанки розкинулося село Головецько.

Перед боями за Маківку Українські Січові Стрільці були доволі розпорошені. Управа курінів і більша частина стрільців кватирувала в Грабівці Скільському. Менша частина стрільців творила охорону австрійської бригади, решта була розставлена в лісах під горою Менчуком та на самій Маківці. Останні будували укріплення й обмотували кільчастим дротом т. зв. цапки, що ними загороджується дороги та прориви в укріплених окопів. Праця була нецікава й нестрілецька. Стрільці ждали нетерпляче на якусь більшу боєву акцію, в якій би вони могли виявити всю масу боєвої енергії, що в них прибиралася протягом довгої, зимової бездільности.

І нарешті діждалися...

Опівночі з 28-го на 29-го квітня 1915 р. почався барабанний вогонь московської артилерії на Маківку, що її обсадили австро-угорські відділи лінійного й ополченського війська.

Командантом відтинка був австрійський сотник Дрозд. Обсада Маківки була ріжна — залежно від терену. Найсильніше був обсаджений найбільш доступний, найвищий верх Маківки. Правобіч від цього, на т. зв. третьому версі, були московські позиції тоді, як лівого, незагроженого крила боронила слаба сотня галицьких „дядьків"-ополченців, під командою стрілецьких хорунжих Яремкевича й Тучапського. Тут гора була найстрімкіша й найменше приступна й тому австрійська команда, не ждучи наступу Москалів з цього боку, не подбала про належну обсаду того відтинка. Проти сподівань Москалі заатакували Маківку якраз з цього бороненого природою, а занедбаного командою, боку.

Повернувши барабанний вогонь артилерії на середущий верх Маківки, Москаві тимчасом наблизилися під лівий верх трохверхої Маківки. Нишком виловили вони слабі стежі й застукавши „дядьків"-ополченців у сні, одних полонили, а других розігнали. Поширюючи зроблений вилім, дійшли Москалі мало не до половини Маківки й підступили під верх, на якому було найважніше становище 130-тої австро-угорської бриґади.

Гураганний вогонь і наступ Москалів на ліве крило Маківки заалярмував Стрільців у Грабівці. Сотник Дрозд зажадав стрілецької допомоги. Стрільці не забарилися. На загрожене ліве крило помаширував курінь от. Гриця Коссака, на середню лінію Маківки підступив півкурінь от. Степана Шухевича, а саме сотні Мельника й Будзиновського та чета (33 стрільці), сотні Омеляна Левицького, що йшла під проводом десятника Данила Болгаренка.

Дорога на гору, острілювана московською артилерією, була важка й небезпечна. Досягнувши половини гори, стрільці розкинулись у розстрільну. Була 6 година ранку. Чим ближче до верха, тим швидше бігли стрільці. На самій грані гори стрілецька розстрільна була вже в повному розгоні. Бравурний наскок на перші московські лінії розсипав їх і змішав. Стрільці наперли на чергову лінію. Свист куль, стогін гармат, експльозії гранат і шрапнелів зливалися з боєвим „гурра" в пекольну гармонію. Друга московська лінія не видержала стрілецького напору. Почався безладний відворот, а властиво втеча Москалів униз гори. Одні не вспівають втекти і попадають у полон, другі падуть і котяться по горі та топляться в Головчанці. Недобитки з трудом переправляються через річку й западають у прибережній гущавині. На побоєвищі залишають Москалі, крім полонених, 209 людей убитих і ранених.

Великою славою покрилося Стрілецтво вже в першому свому виступі, а героями дня сталися такі стрільці та старшини, як: Кучабський, Коберський, Гнатевич, Свідерський, Степанівна, Мельник, Яримович, Артимович, Каратницький, Яремкевич, браття Юра та Василь Зітинюки, Ганьківський, Радович, Сажениця, Кривий та багато-багато інших, безіменних...

Четар Кучабський сам один ішов на ворожий рій, браття Зітинюки голіруч здобули ворожий скорострів і 9 полонених, десятник Ганьківський, що з самого початку наступу попав у московський полон, поза ворожою лінією перевязав раненого австрійського старшину й ухопивши його на плечі передався з ним до своїх, Гуцул Сажениця вбив московського старшину від скорострілів і забрав скорострів та 10 людей його обслуги в неволю. Справді чудес геройства й саможертви доказували стрільці в перший день боїв за Маківку!

В полудне, коли наспіла допомога австро-мадярських частин, стрільці відійшли назад до Грабівця. Та не довго відпочивали. Ніччю на 30-го квітня Москалі поновили наступ, тепер уже на праве крило Маківки й знову прорвали фронт. Знову заалярмували стрільців. Залишивши в запасі сотню Носковського й півсотню Дудинського з першого куріня, а Вітовського й Левицького з другого, рушили стрільці вперед. По цілоденному бою стрільці відперли Москалів знову за Головчанку та взяли три скорстріли й 173 полонених.

Та Москалі не дають за виграну. Скріпивши свої сили, вечором тогож дня переходять Головчанку, вкопуються у стіп Маківки, скріплюють третій верх Маківки й пробують підсунутися під срілецькі позиції.

Ранок чергового дня (1. травня) почався від обостранньої перестрілки. Спроби московських випадів розбиваються об мур стрілецьких крісів. Не вдіявши нічого на стрілецькому відтинку, попробували Москалі щастя на відтинку дядьків-ополченців. Та дядьки, бачучи стрілецьку бравуру, й собі попробували „не датися". Щойно залиті московським муравлищем, відступили, хоч недалеко. Та тут зустрічаються Москалі з вогнем крилової розстрільної сотень Мельника й Будзиновського. Москалі зупиняються, а за той час наспіває на загрожене місце стрілецький запас із Грабівця. Москалі опинилися в двох вогнях. Наступ стрілецьких запасних сотень був настільки нагальний, що ціла маса московського війська зразу заметушилася й попробувавши спротиву, кинулася до втечі. Розгром Москалів з 29. квітня повторився ще раз. Безліч убитих, потоплених у Головчанці, ранених та полонених Москалів, не числячи скорострілів та воєнного приладдя отсе стрілецьке жниво цього травневого дня. Але й стрільцям не обійшлася їхня подвійна перемога даремне — 42 убитих і двох ранених, але ні одного полоненого!

Та Москалі наважились на Маківку й рішили добути її за всяку ціну.

В неділю, дня 2. травня, почався московський барабанний вогонь на цілу Маківку й дорогу до Грабівця. Та наступ на гору, виконаний при вжиттю велитенських сил, Москалям таки не вдається. Стрільці й дві німецькі (неавстрійські) сотні „полку престонаслідника" розбивають кілька ворожих розстрільних, що залишають по собі безліч убитих, ранених та 1,700 полонених!

Тою перемогою й закінчилася переможна боротьба Українських Січових Стрільців за гору Маківку. Вечором, дня 2. травня прийшли на маковецькі становища мадярські відділи й звільнили з окопів Стрільців, що відійшли на добре заслужений відпочинок до Головецька й у запасні лінії на горі Плішці. Та якраз ця заміна перетомлених боєм, але до очайдушности сміливих і готових до найвищої саможертви стрільців нездарними мадярськими частинами, вирішили долю Маківки. Ніччю з дня 3. на 4-го травня 1915 Москалі перемогли Мадярів і опанували гору Маківку. Стрілецьку допомогу, що досі втримувала гору перед переважаючим ворогом, заалярмовано запізно — справа Маківки була вже порішена.

— — — — — —

Клясичне геройство й неймовірна боєва бравура Українських Січових Срільців, їх крівава саможертва й три світлі перемоги на горі Маківці в останніх днях квітня й перших днях травня 1915 р., що вратувала гору Маківку для австро-угорської армії, три світлі перемоги, змарновані потім мадярськими частинами, це вже сьогодня не епізод з історії великої світової війни, але одна з найбільше соняшних дат історії України. Сьогодня нам уже більше не імпонує похвала ґенерала Фляйшмана для УСС-ів, прочитана усім частинам австро-мадярських військ на карпатському фронті. З історичної перспективи 20 літ нам уже сьогодня байдуже, як приняла стрілецький подвиг австрійська влада, та як зареаґувала на нього офіційна політика двоєдиної монархії. Все це речі давно погребані під румовищами тої монархії. Для нас Маківка це вже не гора, а символ українського геройства; а ці стрілецькі могили, що виросли на ній, це не могили, а хрести на них, це не нагробники, а дороговкази для грядучих поколінь: **„Жийте так, так боріться, а коли треба буде, так умирайте, як ми жили, бирoлись і вмирали за Націю на Маківці"**, читаємо на цих дороговказах. — („Новий Час").

М. Г.

КВЕСТІОНАР

ЗВЕРНЕНИЙ ДО ЧЛЕНСТВА У. Н. СОЮЗА, ЯК ТЕЖ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ В СПРАВІ ЗБІРКИ СТАТИСТИЧНИХ ДАТ ДО ІСТОРІЇ НАШИХ ГРОМАД.

Назва місцевости. ————————————————

Приблизне число Українців, що живуть у тій місцевости. ————————

Коли осіли в тій місцевости перші українські іміґранти і звідки вони прибули. ————

————————————————————————

При яких роботах заняті наші робітники. ————————————

————————————————————————

Скільки має місцевість українських товариств. ——————————

Чи є українська церква (або церкви). ——————————

Чи є Український Народній Дім. ——————————

Чи є українська школа ——————————

Скільки є українських бизнесів і які. ——————————

————————————————————————

Чи є українські професіоналісти (лікарі, адвокати, вчителі, аптикарі і т. д.). ————

————————————————————————

Чи є українська бібліотека (або бібліотеки). ——————————

Чи є організації тут родженої української молоді; а як є, то скільки їх? ————

————————————————————————

Замітніші події з життя громади. ——————————

————————————————————————

————————————————————————

————————————————————————

Просимо дати відповіди на ті питання, а зібраний у той спосіб матеріял вислати по змозі якнайскорше на адресу „Свободи". Імена тих, що зберуть ці матеріяли, будуть поміщені в Пропамятній Книзі У. Н. Союза.

КОЖДА МІСЦЕВІСТЬ, ДЕ ЖИЮТЬ УКРАЇНЦІ, ПОВИННА ПОДАТИ КОРОТКІ ВІДОМОСТИ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ. ЯК УСІ СПОВНЯТЬ ЦЕЙ ОБОВЯЗОК, ТО ЗНАТИМЕМО, СКІЛЬКИ НАС І ЯКУ ПРЕДСТАВЛЯЄМО СОБОЮ СИЛУ. А ЦЕ ОБОВЯЗКОВО ТРЕБА НАМ ЗНАТИ. ТАКУ СТАТИСТИКУ МОЖЕМО ПЕРЕВЕСТИ ТІЛЬКИ МИ САМІ, ОПИРАЮЧИСЬ НА СВІДОМОСТИ НАШИХ ЛЮДЕЙ НА МІСЦЯХ.

МАЮЧИ ЦЕ НА УВАЗІ, ЗВЕРТАЄМОСЯ В ПЕРШУ ЧЕРГУ ДО СОЮЗОВЦІВ, ЩО МЕШКАЮТЬ У 224 МІСЦЕВОСТЯХ, У ЯКИХ Є ВІДДІЛИ У. Н. СОЮЗА, ЩОБИ ПОДБАЛИ, ЩОБ ТАКІ ІНФОРМАЦІЇ, ЯК ЇХ ВИЧИСЛЯЄ КВЕСТІОНАР, БУЛИ ЗІБРАНІ І ПЕРЕСЛАНІ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ПРОПАМЯТНІЙ КНИЗІ У. Н. СОЮЗА.

Д. Словітський.

ЧУЖИНА.

Ні, і сто раз ні!
Щастя в чужині
Нема в нікого.
І літа минуть
І сльози кануть
І щож вам з того?

Чи не цього дня вам
В уяві все там
Мріє рідний край?
А на чужині
Чуєтесь чужі,
Чуєте одчай.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОКІЙНОМУ ІВАНОВИ БОРОДАЙКЕВИЧЕВИ.

На днях появилася вістка про смерть Івана Бородайкевича. Багато читачів прочитали цю вістку, не звертаючи на неї особливої уваги. Я знав особисто Покійного і клоню свою голову перед його тінями. Був це тихий герой праці і боротьби, тихий і незамітний муравель, що, двигаючи ярмо враз зі своїм народом, всюди де міг клав свої цеголки в будові української держави. В нас таких багато, та ми мало про них знаємо. Ми знаємо тільки про голосних провідників-ґенералів. Ми нераз не звертаємо уваги на тих капралів та жовнірів, що, слухаючи команди ґенералів, слухаючи розказу рідної землі, розказу потреб народніх, тихо йдуть маршем жовніра і сповняють прикази, Ми нераз забуваємо, що без таких жовнірів нема війни. Вони йдуть на фронт і приносять славу й успіхи.

Таким тихим жовніром української мозольної праці-боротьби за нашу кращу долю і волю був і Покійний Іван.

Пригадую собі його, як був ще молодий. Було це в 1906 році, в часі виборів до австрійського парляменту. Він їздив по селах, орґанізував Січи, читальні „Просвіти", говорив і накликував іти українським шляхом. Загостив він і в село Камянки Великі, повіту коломийського, де жив я з родичами 12 літ. Село було москвофільське. Йшло про те, щоб намовити селян голосувати на д-ра К. Трильовського, бо село йшло за москвофілом, адв. Дудикевичем з Коломиї. Тяжко було що зробити, але Покійний Іван не боявся. Пригадую собі, як він, невеличкий, але тоді здоровий чоловік, розмовляв з батьком і ще з деякими селянами на нашім подвірю. Батька знав він іще з рідного села Коршова, де часто в нас перебував у гостях. Тоді я не розумів, про що вони розмовляли, бо був хлопчиною. Нині знаю, що радили над долею рідного народу. І нині ще дзвенить його енергічний голос в моїх ухах.

Проминули літа. Я опинився в Америці. В 1912 р. я працював у Січовій Орґанізації як головний писар і завідувач „Січових Вістей", орґану Січей. З листування з д-ром Трильовським я дізнався, що Бородайкевич жиє в Америці. Я написав до нього листа. І він зачав дописувати до „Січових Вістей", та помагав в орґанізації. Нераз його слова ставали ліком у зневірі. Я пригадав собі його, коли з покійним моїм батьком, ровесником своїм, розмовляв на нашім подвірю. Тепер я ті слова добре зрозумів. Я в словах бачив його живого, а побіч нього і покійного батька, тому і листи його були наче слова рідного батька.

Опісля на якийсь час я перервав листування. Та я хотів десь з ним стрінутися, хотів відновити нашу мову. В 1930 р. я дізнався про його нову адресу в Трентоні, Н. Дж., і знову написав до нього. Він відповів мені листом з 13-го червня 1930, в якім між іншим писав таке:

„Так, як тепер стоїть справа політична і самостійницька в Галичині, то дуже сумний обяв, бо верхи наших партійних інтеліґентів і вождів не можуть, чи не хотять зрозуміти того, щоби взнестися вище понад буденне і партійне життя, а поставити на першім місці самостійність і соборність України і вести спільну діяльність проти ворожих змагань. Нарід тут нічого не винен, а самі верхи, бо, як то кажуть, за миску сочевиці пішли на службу нашим найлютішим ворогам. От, як і з моїх давніх товаришів: Северин Данилович та Назарук пішли на службу ворогам і стали справдішніми яничарами та для свого рідного народу гіршими ніж Поляки. Вони надіються на якусь поміч у визволенню: одні від Поляків, а другі від Москалів. І це дивне, що людина, покінчивши високі студії, не може зрозуміти і розріжнити злого від доброго".

В другому листі до мене, з дня 17. серпня 1930 р., він писав між іншим:

„А щодо політики і поступу в старім краю, то на Великій Україні нарід свідомо змагає до самостійности і незалежности України, не зважаючи на страшні перешкоди і криваві переслідування червоних сатрапів комуністів. В Галичині також потрохи поліпшується завдяки Українській Військовій Орґанізації. На мою думку, нам, еміґрантам тут в Америці, треба звернути увагу на УВО і посилати жертви, наскільки лише спромога, бо вона одніська може поставити кінець нашому поневоленню".

З повищих листів видно широке заінтересування старенького вже Івана українським рухом тут і в краю. Погляди політичні покійного не були злі. Він бажав добра Батьківщині і шукав у своїх думках розвязки нашого політичного положення.

В 1931 році доля кинула мене до Честер, Па. Користаючи з цього, що це недалеко від Трентону, я вибрався в латинську Великодну Суботу з родиною відвідати Бородайкевича. Знайшов хату: 829 Варрен стр. Питаю за іменем. Справили мене на 3. поверх. Стукаю до дверей. Виходить старенький, згорблений, сивий, знищений, спрацьований дідок. Я його не пізнав, а він мене теж. Представився я йому і кажу: „Мусійчук". Він повторив моє імя кілька разів з радістю і крикнув: „Той сам Мусійчук Степан?" „Той сам" — кажу я. Обняв мене і каже: „Сину мій! Чиж тебе я бачу?" Пригадав собі покійного батька мого і мене, малого ще хлопчика. Сльоза йому покотилася по лиці. Я сказав йому, що зі мною родина: жінка і діти. Побіг надолину і привів догори. Ввійшли ми до кімнати. Кімнатка одна, невелика. На долівці і по столиках часописи, книжки, папір до писання. В середині столик, в куті маленька піч, а друому куті бідне ліжко. Тільки всього. Старенький самітний, сам один, як билина в полі жив. Сам собі і готовив харчі, сам себе і розважав читанням та писанням. Погостив нас, чим міг. Поговорили ми з годину. Найбільше питав: „Сину! Чи побачу я ще Вільну Україну? Ох як хотів би я побачити! Ох, як хотів би я склонити голову свою там на рідній вільній землі! Як хотів би і кости свої там зложити! Чи доїду я до рідного краю? Чи буду я ще там? Ох, коби Бог поміг!"

Ми попрощались і розійшлися. Просив, щоб ще коли відвідати його. Я обіцяв, та не дотримав обітниці... Доля мене кинула до далекого Бофала. Та мені мило було на серці, що побачив приятеля свойого покійного батька. Мені здавалося, що з рідним батьком я говорив. Опісля громада трентонська постаралася помогти покійному Іванови дістатися в рідний край!

Так, Батьку Іване! Тобі не позволив Бог дожити хвилі Вільної України, але Ти кости свої зложив там, де так бажав зложити. Ти заслужив собі на те в Бога і в свойого українського народу. Ти гідний тої землиці, котру Ти так любив і так за нею тужив на чужині. Земля Твоя рідна українська приняла Твоє тіло-мощі, а дух Твій ще довго літатиме по селах Товмаччини, Станиславівщини і Покуття, тих частин України, де Ти молодим ходив і для України працював. Тасама земля тепер Тебе приняла, приняла **земля України і хай вона буде Тобі пером!**

о. Степан Мусійчук,
Пасейк, Н. Дж.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ХТО ВИНАЙШОВ РАДІО?

На це питання, цікаве для кожного прихильника радіофонії, можна мати ріжні відповіди. Коли відповідає Американець — почуєте назвище **Едісона,** зрештою не без слушности, бо **Едісон** має також свій уділ у розвитку радіофонії; в Італії почуєте назвище **Марконі,** або його вчителя Ріґі; в Англії згадують **Фарадея й Максвеля,** а врешті в Німеччині — **Генриха Герца.**

З ріжних відповідей виходить яскраво одно: властивого винахідника радія нема; є тільки ріжні дослідувачі, які незалежно від себе працею і витревалістю закладали підвалини під цей великий будинок сучасної техніки. Радіо в ніякому разі не є вислідом праці одної людини. Цілий ряд піонірів науки й практики зложив у жертві цьому винаходові найліпші дні свойого життя.

Радіо є найбільшим сучасним винаходом, і тому його творців можна шукати серед живучих ще людей. Треба одначе памятати про те, що нічого в науці не родиться несподівано і що кожне відкриття підготовляється дрібною, часом і невидною працею попередників.

„Батьками" радія були два Англійці, які своїми дослідами уможливили наукове відкриття радія.

Майкель Фарадей, син коваля, виняткову здібністю обсервації і незрівнаним запалом високо піднесся до висоти найбільших наукових дослідників усіх часів. Йому завдячуємо впровадження підставових законів науки про електричність, зокрема законів про індукцію та магнетичне поле. Ці відкриття, хоча доконані в першій половині XIX. в., належать тепер до азбуки радіотехніки.

Джеймс Клерк Максвель, як добрий математик, уйняв відкриття Фарадея в математичні формули. Максвель перший дійшов до переконання, що повинні існувати електромагнетичні дрожання, арґументуючи це подібністю до дрожань світла.

Основно й зручно взявся до праці над електромагнетичними дрожаннями німецький фізик Генрих Герц. Герц був першим, якому вдалося надати ультра-короткі радіові хвилі в одному куті робітні, а потім відібрати їх у другому куті при помочі відбірника. Очевидно, Герц не припускав, щоб його хвилі могли бути колись ужиті для переказування відомостей, концертів і відчитів, тимбільше, що за його життя це відкриття залишилося невикористаним. Одначе пізніші дослідники над радієм пішли по шляху, вказаному його досвідом. Досі можна в музеї в Мінхені оглядати оригінальні апарати Герца, між якими знаходиться неодин предмет, уживаний до цього часу радіоматорами.

Через рік після смерти Герца винахід струмів великої частоти уліпшено. Гуліельмо Марконі, скерований своїм учителем Ріґі до дослідів над хвилями Герца, звернув увагу на торговельні можливости нового винаходу. Марконі зумів сполучити наукові досліди з практичними цілями. В Больонії йому вдалося переслати при помочі електричних хвиль знаки Морза на віддаль 3 км. Свої пошукування Марконі продовжав в Англії, де знайшов піддержку Пресса, директора англійських телеграфів. Коли вдалося переслати телеґрафічні сигнали на віддаль 12 км., досліди Марконія ввійшли на шлях постійних і невпинних удосконалень.

В ріжних краях винахідники працювали рівночасно з Марконієм над винаходом ліпших апаратів, завдяки чому певність відбирання сигналів і віддалі зростали з року на рік. З тих часів треба згадати Едонарда Бранлі, Слебі Арко, Макса Він і Фердинанда Бравна.

Серед винахідників радія окреме місце займають ті, що після 1900 р. займалися радіотелефонією. Без винаходу відповідної лямпи радіо в теперішній його постаті булоб неможливим. Перша заслуга в цій области належить Едісонови, потім Флемінґові, Форестови, Лібенови і Майснерови.

Отже на питання „Хто винайшов радіо", не знаходимо одної відповіди. Є воно вислідом праці цілого ряду піонірів, а багато справжніх удосконалень походить навіть з робітні радіоаматорів, що витревало працювали над практичними удосконаленнями.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Здвиг з нагоди пікніку відділів О.Д.В.У.

Дня 3. серпня ц. р. у Белмонт Парк, в Гарфілд, Н. Дж., відбувся заходами 18. й 34. відділу Організації Державного Відродження України пікнік, що ріжнився від інших пікніків. Це не була звичайна городова забава, а таки здвиг, мобілізація наших сил. Прибули обі місцеві парохії, із своїми священиками, оо. Петром Середою й Стефаном Мусійчуком, і всі ті організації, що при парохіях гуртуються. Були члени О.Д.В.У. в одностроях, під проводом Гельнера й Лєськова, Січові Стрільці з Нюарку під проводом Т. Боднара, члени 65. від. О.Д.В.У. з Елизабет під проводом Беркоровайного, Чорноморська Січ, І. сотня з Ню Йорку, під проводом І. Перчишина, Січові Стрільці з Савт Плейнфілд під проводом Дорожка. Всім заряджували відділи, 18. і 34. О.Д.В.У. та їх Червоний Хрест. У годині 4. зполудня почали збиратися до вправ у парковій галі, заграла трубка на позір, а Сокільська Оркестра під управою Даниловича з Ню Йорку заграла марш „Січ іде!" І всі прибігли з города у галю. Вмашерував під проводом о. Мусійчука відділ з 50 дітей з прапорами. Це діти „Рідної Школи, сквати ч. 20 і молодече сестрицтво православне. Публика привитала їх гучними оплесками. Потім ввійшли члени О.Д.В.У. в одностроях, Січові Стрільці з Нюарку і Червоний Хрест відділу 34. О.Д.В.У. З галі до парку були уставлені голосники і всі могли чути те, що діється й говориться в галі.

Відкрив здвиг від місцевого О.Д.В.У. Михайло Швець. Під такт Січового маршу відбулися 4 Січові вправи і 12 дитячих вправ з вінцями і прапорцями. По вправах виголосив зворушливу промову о. Мусійчук про О.Д.В.У. і наші діти, а потім діти ще виконали народні танці. Про всі інші справи говорили ще: Чернюк з Нюарку, В. Дробоний з Ню Йорку. Пізним вечором покінчилася маніфестація під враженням, що „встане Україна, світ правди засвітить і помолиться на волі невольничі діти".

Комітет Злучених відділів О.Д.В.У. в Пасейку.

RADIO.

АЛЕНТАВН, ПА.

В неділю, дня 25. серпня ц. р., буде українська година від 5:02 до 6:00 P. M., на стації WCBA—WSAN Allentown, Pa.

Співатиме мужеський квартет українського хору ім. Лисенка і будуть жіночі та чоловічі дуети, а орхестра гратиме українські пісні.

Нерви.

Стрічаються дві перекупки і починають балачку.

— А де ваша донечка, дорогенька пані, давно я не бачила її...

— Ех, мусіла я вислати її до санаторії, бо мала дуже слабі нерви.

— Дивіть, дивіть... Те саме скоїлося з донькою отої Пищикевичевої.

— Ну, і як вона тепер чується?

— Дуже добре! Щоправда, дитина вродилася перед часом, але зовсім здорова...

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (162)

Аж тепер Тарзан і Ронда дізналися страшної правди. Їх мала зїсти напів-горилячa потвора на те, щоб відзискати свою молодість і людську подобу! Із звірячим рухом подалася потвора вперед і замкнула за собою двері. „Тепер уже кінець", замітила Ронда з резиґнацією.

„Та ми ще живі", сказав Тарзан з усмішкою, „а це значить, що ми ще на девять-десятих вратовані". Коли Ронда чудувалася з його веселого настрою, він напружив усю силу свого ума. „Чи ти завважуєш отсей продув? — запитався він. Дівчина відразу зрозуміла, що він думає. „Але я не бачу отвору", відповіла.

„Я не бачу", шепотом продовжав Тарзан. „Але тут є якесь місце, що ми його не бачимо. А воно ось там, у тім на стелі в отім далекім розі". І Тарзан поступив у напрямі того кутика, що його вказав рукою та поглянув у темноту.

„Чи ти що побачив?" — спитала Ронда ледви чутним голосом. „Здається, що я щось бачу", відповів Тарзан. „Там є якась маленька латка, що виглядає трошки темніща ніж інші, так, начеб вона подавалася в глибину". Але саме звідтам давсь чути глухий придушений сміх, дивний, непривітний.